

การแพร่ระบาดของเอชไอวี ส่งผลกระทบต่อสังคมทุกภาคส่วนโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อาจเกิดการติดเชื้อขึ้นหรือผู้ที่ต้องดูแลผู้ที่ติดเชื้อหรือดูแลหลานกำพร้าจากการที่บิดามารดาเสียชีวิตด้วยเอชไอวี การติดเชื้อหรือภาวะการดูแลที่เกิดขึ้นในวัยที่มีการเสื่อมถอยของร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจ ทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงกว่าวัยอื่น การช่วยบรรเทาผลกระทบต่างๆทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถดูแลผู้ติดเชื้อได้อย่างมีคุณภาพ อันจะช่วยลดภาระของบุคลากรสุขภาพและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของรัฐในทางอ้อม

เนื่องจากชุมชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน การดำเนินการจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาใช้วิธีการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุดกิจกรรมการดำเนินการโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับผลกระทบที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยมีองค์ประกอบในการดำเนินงาน คือ (1) การวิเคราะห์สถานการณ์เชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบจากเอชไอวี/เอดส์ต่อผู้สูงอายุและนโยบายด้านเอชไอวี/เอดส์และผู้สูงอายุ และ (2) การพัฒนาชุดกิจกรรมการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ดำเนินงานโดย 5 องค์กรภาคี ซึ่งประกอบด้วย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ องค์กรช่วยเหลือผู้สูงอายุนานาชาติ มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์(สาขาภาคเหนือ) และสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ ในพื้นที่ 43 หมู่บ้าน/ชุมชน ของ 4 อำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอเมือง ดอยสะเก็ด แม่่ออน และดอยหล่อ มีผู้ได้รับผลกระทบร่วมโครงการ 348 คน เป็นผู้ติดเชื้อ 14 คน และผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อม 334 คน ขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สถานการณ์และนโยบายเชิงลึก (2) การนำเสนอปัญหาแก่ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (3) การพัฒนาชุดกิจกรรมการดำเนินงาน (4) การนำชุดกิจกรรมไปทดสอบ (5) การประเมินผลและการปรับชุดกิจกรรม และ (6) การสรุปผลและรายงาน

จากผลการวิเคราะห์สถานการณ์และนโยบาย พบว่าผลกระทบต่อผู้สูงอายุที่สำคัญ ได้แก่ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ และสังคม และในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดนโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบชัดเจน คณะผู้วิจัยร่วมกับคณะทำงานจึงได้พัฒนาชุดกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อบรรเทาผลกระทบแต่ละด้าน โดยชุดกิจกรรมประกอบด้วย (1) การสร้างความตระหนัก (2) การสร้างศักยภาพกลุ่มบุคคลต่างๆในชุมชน (3) การจัดบริการโดยตรงให้แก่ ผู้ได้รับผลกระทบและ (4) การผลักดันเชิงนโยบาย โดยได้กำหนดตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดกิจกรรม เพื่อเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน จากนั้นได้นำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ในแต่ละพื้นที่ และมีการปรับกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อบรรลุตามเป้าหมาย

ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดที่กำหนดทุกตัว ทำให้ความตระหนักถึงปัญหาเพิ่มขึ้น ลดภาระการดูแล และทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ได้รับผลกระทบดีขึ้น ชุดกิจกรรมนี้สามารถใช้ได้ทั้งในพื้นที่เมืองและชนบท พบว่าระดับของความสำเร็จตามตัวชี้วัดจะขึ้นกับปัจจัยหลายด้าน เช่น ลักษณะของชุมชน ศักยภาพและภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน และศักยภาพของคณะทำงาน ดังนั้นการนำชุดกิจกรรมไปใช้ในพื้นที่อื่น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินการในลักษณะพหุภาคี และสหวิชาชีพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ภายใต้การสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้โครงการประสบความสำเร็จและยั่งยืน